

1902’de Rize’nin Pazar ilçesinde, emekli Mal Müdürü Bekir Sıtkı Bey ile Gülsüm Hanım’ın çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Pazar’ın köklü ailelerinden birisi olan Baltazadelere mensuptu. TBMM arşivinde ismi *Hasan Tahsin Balta* olarak geçmektedir.

İlk ve orta öğreniminin ardından Trabzon Lisesi’ne kaydolmuştur. Lise öğrenimi sırasında Mustafa Suphi’yi Trabzon’da karşılayan gençler arasında yer almıştır. Çalışkan bir öğrenci olarak dikkat çeken Tahsin Bekir Bey, okul arkadaşı olan Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’nun deyimiyle her kitabı okur ve Fransızca çalışırdı.

1924’te Trabzon Lisesi’nden mezun olmuş, ardından İstanbul’da Darülfünun Hukuk Fakültesi’ne kaydolmuştur. Lise yıllarındaki çalışkanlığını ve başarısını Darülfünun’da da sürdürmüş ve dönemin ünlü hukukçuları Ebül’ula Bey (Mardin) ile Hacı Adil Bey’in (Arda) takdirini kazanmıştır. Tahsin Bekir Bey öğrencilik yıllarında Von Tuhr, Rossel, Planiol başta olmak üzere İsviçreli ve Fransız hukukçuların görüşlerinden esinlenmiş ve eserlerini yakından takip etmiştir.

Hukuk Fakültesi’nde öğrenimini sürdürdüğü sırada, 30 Eylül 1925’te İstanbul Asliye Mahkemesi’nde zabıt katipliğine atanmıştır. 11 Kasım 1927’de de İstanbul Muhtelit Hakem Mahkemeleri Türkiye Umumi Ajanlığı’nda kâtip ve mütercim olarak göreve başlamıştır. Burada fakülteden arkadaşları olan Hüseyin Nail Bey (Kubalı) ve Suat Hayri Bey (Ürgüplü) gibi isimlerle teşrik-i mesaide bulunmuştur.

1928 yılında Adliye Vekaleti tarafından açılan sınavı kazanarak 31 Ekim 1928’de hukuk eğitimi için Berlin’e gönderilmiştir. 1937 yılında *Die Kollisionrechtliche Behandlung der Zusammen Haengenden Frugen bei einer Auslaendischen Anknüpfung* başlıklı teziyle Berlin Hukuk Fakültesi’nde 1937 yılında doktora eğitimini tamamlamış ve *Hukuk Doktoru* olarak Türkiye’ye dönmüştür.

Tahsin Bekir Bey, hem Darülfünun Hukuk Fakültesi’ndeki hem de Berlin Hukuk Fakültesi’ndeki öğrencilik yıllarında ülke gündemiyle yakından meşgul olmuştur. Darülfünun Hukuk Fakültesi’nde bir yandan Darülfünun Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanlığı görevini yürütürken, öte yandan İbrahim Öktem’le birlikte Milli Türk Talebe Birliği’nin yeniden canlandırılmasına katkı sunmuştur. Atatürk’ün tarihi nutkunu tamamlamasının ardından 23 Ekim 1927’de Darülfünun Hukuk Fakültesi Konferans Salonu’nda Atatürk’ün nutkunun ön plana çıkarıldığı bir etkinliğe öncülük etmiştir. Hatta etkinliğin ardından Mustafa Kemal Paşa’ya gönderdiği telgrafta MTTB Başkanı sıfatıyla *Umdemiz Türk İstiklal ve Cumhuriyeti’dir; hedefimiz muasır medeniyettir, ey Büyük Gazi* diyerek seslenmiştir. Berlin Hukuk Fakültesi’nde öğrenim gördüğü yıllardaysa ülke gündeminde önemli bir yere sahip olan Hatay Meselesi’yle yakından ilgilenmiştir. 22 Haziran 1936’da Berlin Türk Kulübü’nde Hatay Meselesi hakkında verdiği konferansla Almanya’da yaşayan Türkleri

meselenin hukuki boyutları konusunda bilgilendirmiş ve milli bir dava olarak görülen Hatay Meselesi'ne yönelik ilgilerini diri tutmaya çalışmıştır.

31 Temmuz 1937'de Siyasal Bilgiler Okulu'nda *Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi* olarak akademisyenliğe adım atmıştır. Bu sırada askerlik hizmetini de yerine getirmiştir. Askerlik hizmetini tamamladıktan sonra mesleğine devam eden Tahsin Bekir Bey, Adalet Bakanlığı denetiminde hazırlanan Türk Hukuk Kamusu'nun hazırlık çalışmaları kapsamındaki toplantılara Siyasal Bilgiler Okulu'nu temsilen katılım sağlamıştır. 30 Aralık 1940 tarihi itibarıyla Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde İdare Hukuku Profesörü olarak ders vermeye başlamıştır. Bu arada Polis Enstitüsü'nde de idare hukuku dersleri vermiştir.

Bilimsel alandaki çalışmalarıyla dikkat çeken Tahsin Bekir Balta, 1943 yılının Şubat ayında gerçekleştirilen seçimlerde akademiye ara vererek siyasete atılmıştır. Seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) Rize adayları arasında yer almış ve 28 Şubat 1943'te oy kullanan 585 ikinci seçmenin tamamının oyunu alarak Rize Milletvekili seçilmiştir.

TBMM Parti Grubu içerisinde 31 Ekim 1945'te gerçekleştirilen seçimlerde Parti Grubu İdare Kurulu Üyeliği'ne seçilen Tahsin Bekir Balta, 6 Ağustos 1946'da kurulan Recep Peker Hükümeti'nde Ekonomi Bakanı olarak görev almıştır. Ekonomi Bakanlığı yaptığı süreçte, II. Dünya Savaşı'nın ekonomik alandaki etkilerini hafifletmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Tahsin Bekir Balta'nın Ekonomi Bakanı olarak görev yaptığı dönemde yerli mallar pazarları yarıya indirilmiş, yerli ürünlerin fiyatlarında indirimle gidilmiş, kaput bezi ve basma gibi sınırlama getirilen ürünlerin peyderpey serbest bırakılması sağlanmış ve savaş nedeniyle özel dokuma fabrikalarının ürünlerine el konulması uygulamasına son verilmiştir.

[Truman Doktrini](#)'nin gündeme geldiği süreçte Ekonomi Bakanı olarak ABD'den sağlanacak mali desteği, ülkenin sanayisinin gelişmesi ve yaygınlaşması açısından olumlu bulduğuna yönelik açıklamalarda bulunmuş ve desteklemiştir. Nitekim söz konusu doktrinin TBMM tarafından kabul edilmesi de (1 Eylül 1947) bakanlığının son günlerine rastlamıştır.

5 Eylül 1947'de kabine içerisinde yapılan revizyon kapsamında Ekonomi Bakanlığı'ndan ayrılan Tahsin Bekir Balta, Çalışma Bakanı olarak aynı kabinede tekrar görevlendirilmiştir. Bu gelişmeden birkaç gün sonra kabinenin istifası üzerine Hasan Saka öncülüğünde yeni bir hükümet kurulmuş ve yeni hükümette de Çalışma Bakanı olarak yer almıştır.

Tahsin Bekir Balta, Çalışma Bakanlığı'nın ilk döneminde sanayi kuruluşlarının yoğunlaştığı İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Adana'da iş müfettişlerinin sayısının artırılmasını sağlamış ve bu beş bölgedeki teşkilatı kuvvetlendirmiştir. Gittiği yerlerde sık sık hem işverenlerle hem de işçi sendikaları temsilcileriyle bir arayan gelen Tahsin Bekir Balta, her ne kadar işçi kesimi tarafından başarısız olduğu gerekçesiyle eleştirilse de 10 Haziran 1948'de oluşturulan ikinci Hasan Saka Hükümeti'nde yeniden Çalışma Bakanı olmuştur.

Çalışma Bakanlığı görevinin ikinci dönemde nispeten daha aktif olan Tahsin Bekir Balta, yeni dönemde de işveren ve işçi kesimleriyle temaslarına devam etmiştir. Bu dönemde Türkiye, Milletlerarası Çalışma Teşkilatı İdare Meclisi'ne dahil olmuştur. Ayrıca 30.01.1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'na dair taslak, büyük ölçüde Tahsin Bekir Balta'nın Çalışma Bakanlığı'nda hazırlanmıştır. Aynı şekilde maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortalarını içeren 02.06.1949 tarih ve 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu'na dair taslak da bu dönemde şekillenmiştir. Hatta İstanbul Nişantaşı'nda, 5 Şubat 1949'da gerçekleştirilen törenle hizmete giren ve Türkiye'deki ilk Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Hastanesi olarak kabul edilen İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Hastanesi'nin kuruluş çalışmaları Balta'nın Çalışma Bakanlığı döneminde gerçekleştirilmiştir. Yine de iş kanunundaki düzenlemelerin gecikmesi, tam anlamıyla sosyal

sigorta sisteminin oluşturulamaması, işçiyi tatmin edecek bir teftiş mekanizmasının kurulamaması ve alım gücünün düşmesine karşın uzun süre asgari ücrette düzenleme yapılmaması nedeniyle özellikle işçi kesimi tarafından yoğun eleştirilere maruz kalmıştır.

Tahsin Bekir Balta, 14 Ocak 1949'da Hasan Saka Kabinesi'nin istifasıyla birlikte Çalışma Bakanlığı görevinden ayrılmıştır. Ekonomi Bakanlığı yaptığı dönemde hukuk konusundaki bilgisi nedeniyle zaman zaman yurtdışına çıkan Adalet Bakanı'na, diplomatik yeteneğinden dolayı da 11 Mart - 9 Nisan 1948 ve 12 Eylül - 2 Aralık 1948 tarihlerinde Dışişleri Bakanı'na vekalet etmiştir.

Çalışma Bakanlığı sonrasında da Milletlerarası Çalışma Konferansı'nda Türkiye'yi temsil etmeyi sürdüren Balta, 1949 Ağustos'unda Türkiye adına Avrupa Birliği Konseyi İstişare Meclisi'ne katılacak heyete seçilmiştir. Bu arada Çalışma Bakanlığı'ndan ayrılmasının ardından sırasıyla TBMM Bütçe Komisyonu Üyeliğine ve Anayasa Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiştir.

Milletvekili olarak TBMM çatısı altındaki son faaliyetini 7 Şubat 1950 tarihli oturumda gerçekleştirmiştir. Bu oturumda gündeme gelen *Milletvekilleri Seçimi Kanunu Tasarısı*'nın 9. maddesinde zabıta amirlerine ve memurlarına, subaylara, askeri memurlara, askeri öğrencilere ve silah altındaki erata oy verme yasağı getirilmek istenmiştir. Madde üzerine yapılan görüşmelerde söz alan Tahsin Bekir Balta, bu hükmün genel oy prensibinin bir diğer ifadesi olan demokrasiye aykırı olduğunu beyan etmiştir. Siyasetle ilgilenmenin kötü bir şey olmadığını savunan Balta, kötü olanın üstlenilen görevi siyasete feda etmek olduğunu dile getirmiş ve bir subayın ya da zabıta amirinin oy vermekle görevinin gereklerine aykırı hareket etmiş olmayacağını sözlerine eklemiştir. Nihayetinde de bu maddedeki sınırlamanın silah altındaki erlerle sınırlı kalmasını teklif etmiştir.

1950 seçimleri öncesinde yapılan parti içi aday yoklamasında 106 oy alarak 3. sıradan CHP'nin Rize Milletvekili Adayı olmuştur. Ancak 14 Mayıs 1950'deki seçimlerini Demokrat Parti kazanmış, CHP iktidarı son bulmuştur. DP'nin Rize'de üstünlük sağlaması üzerine Tahsin Bekir Balta'nın milletvekilliği görevi sona ermiştir.

Tahsin Bekir Balta, milletvekilliği sona erdikten sonra da siyasi faaliyetlerine devam etmiştir. 1956 Mayıs'ındaki CHP 12. Kurultayında Parti Meclisi Üyesi seçilmiş, 1957 Eylül'ündeki kurultayda Yüksek Haysiyet Divanı Üyeliğine getirilmiştir. 27 Mayıs Darbesi sonrasında parti içerisinde yeniden Parti Meclisi Üyesi olarak görev yapan Balta, bu görevini vefatına değin kesintisiz olarak sürdürmüştür.

Tahsin Bekir Balta, 1950 seçimlerinden sonra Bakanlar Kurulu'nun 21 Haziran 1951 tarihli kararıyla Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde İdare Hukuku Profesörü olarak akademiye geri dönmüştür. Bu arada 25 Temmuz 1951'de kabul edilen 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından Atatürk devrimlerini koruma, kollama ve ona zarar verenleri teşhir etmek amacıyla Şubat 1952'de kurulan Türk Devrim Ocakları'nın kurucu üyeleri arasında yer almıştır.

Türkiye-Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nün kuruluş sürecinde *Türkiye'de ve Ortadoğu'da kamu görevlilerinin eğitiminin geliştirilmesi için önerilerde bulunmak, Enstitü'nün kurulması ve işleyişi hakkında ayrıntılı planlar yapmak ve tartışmak* göreviyle kurulan Etüt Grubu'nda görevlendirilmiştir.

5 Temmuz 1954 tarih ve 6435 sayılı *Bağlı bulundukları teşkilât emrine alınmak suretiyle vazifeden uzaklaştırılacaklar hakkında Kanun*'a istinaden Ord. Prof. Aziz Kansu, Prof. Dr. Bülent Nuri Esen ve Prof. Dr. Yavuz Abadan'la birlikte üniversitedeki görevinden uzaklaştırılmıştır. Fakat hukuk alanındaki çalışmalarına devam etmiştir. Prof. Dr. Hüseyin

Nail Kubalı'yla birlikte 1957'de Chicago'da *Batıda Hukuk Egemenliği* konusunda düzenlenen uluslararası yuvarlak masa toplantısına katılmış ve bu toplantıda *Türkiye'de Hukuk Devleti Kavramı* başlıklı bir rapor sunmuştur.

1961'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Kürsüsü'ndeki görevine dönen Tahsin Bekir Balta, aynı zamanda SBF İdari İlimler Enstitüsü Müdürlüğü'nü üstlenmiştir. Aynı süreçte SBF İdari İlimler Enstitüsü'nün himayesinde anayasa seminerlerinin düzenlenmesine öncülük etmiştir. Hatta yeni anayasanın hazırlanması için oluşturulan komisyona dahil edilmemiş olsa da SBF'deki diğer arkadaşlarıyla birlikte kendi anayasa taslaklarını hazırlamışlardır.

13 Şubat 1962 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında merkezi hükümet görevlilerinin dağılışı tarzlarını ve bu dağılışların kamu hizmetlerinin en verimli şekilde gerçekleşmesine imkân verip vermediğini tespit etmekle; bu hususta merkezi hükümete önerilerde bulunmakla; konuyla ilgili araştırmalar yapmakla ve bu araştırmayı sevk ve idare etmekle görevli Proje İdare Kurulu'nda görevlendirilmiştir.

1963'te Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na seçilen Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta, özellikle Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda 1969'a kadarki görev süresi boyunca yürüttüğü faaliyetlerle Avrupa Konseyi çevrelerinde büyük saygınlık kazanmıştır. 1969'da insan haklarına aykırı davranışları nedeniyle Yunanistan'daki cunta aleyhinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açılan davanın ön soruşturmasını yapan komisyonda da yer almıştır. Aynı zamanda Milletlerarası İdari İlimler Enstitüsü'nde Asbaşkan olmuştur.

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'nın *kardeşim* ifadesiyle tanımladığı Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta, 24 Temmuz 1970'te Londra'da kaldığı otelde kalp krizi geçirmiş ve kaldırıldığı West Norwich Hastanesi'nde hayata veda etmiştir. 29 Temmuz akşamı Ankara'ya getirilen Tahsin Bekir Balta'nın naaşı, ertesi gün kılınan cenaze namazının ve görev yaptığı fakültelerin önünde düzenlenen törenlerin ardından Cebeci Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Tahsin Bekir Balta; akademik faaliyetlerde gösterişten uzak, buna karşın özü ve içeriği ön plana çıkaran üslubuyla akademik camianın hukuk alanındaki otoritelerinden birisi olmuştur. Özellikle özü itibarıyla büyük değer taşıyan etütleriyle Türk İdare Hukuku'na ciddi katkılar sunmuştur. Bununla birlikte uluslararası platformlardaki temaslarında diplomatik inceliklere ve esnekliklere hassasiyet göstermesiyle dikkat çekmiştir.

Parlamentoda görev yaptığı süre içerisinde de bilimsel tavır takınmış ve seviyeli bir politikacı örneği sergilemiştir. Müfritlikten uzak tutumu nedeniyle diğer partilerin mensuplarının da saygı duyduğu bir politikacı olmuştur. Bu nedendir ki Balta'nın vefatı hemen hemen tüm siyasi çevreler tarafından üzüntüyle karşılanmıştır. CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit, Balta'nın vefatının ardından yayınladığı mesajında özetle şu ifadeleri kullanmıştır:

Profesör Balta'nın siyasal kişiliği ve devrimciliği, sağlam bir bilgi temeline olduğu kadar, ileri bir sosyal anlayışa, geniş bir dünya görüşüne ve engin bir insan sevgisine de dayanırdı. Profesör Tahsin Bekir Balta, halkla bütünleşmenin gereğini kavramış bir aydıındı. Hukuk alanındaki yetkisini, köklü bir halk duygusu ile insanileştiren ve halkçı devrimler yolunda değerlendiren, kendi kafası genç kalabilen bir devrimci idi.

Kendisini hep saygıyla ve minnetle anacağım. Ona Tanrı'dan rahmet dilerim.

Karadeniz'e özgü şivesiyle tanınan ve Nermin Abadan Unat'a göre dürüst, sözünün eri, cesur, açık sözlü ve gözü pek tipik bir Karadenizli olan Balta; Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Latince dillerine hâkimdi.

Türk Hukuk Tarihi'ne önemli katkı sunmuş olan Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'nın başlıca eserleri şunlardır:

1. Rapports du L gislatif et de l'Ex cutif en Turquie (ortak yayın), Ankara: Yeni Matbaa, 1958.
2. Türkiye'de Yürütme Kudreti, Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1960.
3. İncelemeler (ortak yayın), Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1960.
4. T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi (ortak yayın), Ankara: Türkiye ve Orta Doęu Amme İdaresi Enstitüsü, 1963.
5. Kısa İdare Hukuku, Ankara: Türkiye ve Orta Doęu Amme İdaresi Enstitüsü, 1964.
6. Administrative Law, in Introduction to Turkish Administrative Law, Ankara: Güzel İstanbul Matbaası, 1966.
7. Organization and Functions of the Central Government of Turkey (ortak yayın), Ankara: TODAİE, 1966.
8. İdare Hukukuna Giriş, Ankara: Türkiye ve Orta Doęu Amme İdaresi Enstitüsü, 1970.
9. İdare Hukuku, Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1970-1972.

Asil KAYA

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30-11-1-0/224-23-20 (21.06.1951)

BCA, 30-18-1-2/122-46-11 (31.05.1950)

BCA, 30-18-1-2/163-71-12 (13.02.1962)

Resm  Belgeler

Dışışleri Bakanlığı 1967 Yıllığı, Haz. Hamid Aral, Ankara Basım ve Cilt Evi, Ankara 1968.

Resm  Gazete, 08.08.1946.

Resm  Gazete, 25.07.1947.

Resm  Gazete, 06.09.1947.

Resm  Gazete, 11.06.1948.

Resm  Gazete, 02.07.1951.

TBMM Albümü (1920-2010), C.1, (1920-1950), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, C.24, D.8, 07.02.1950.

Süreli Yayınlar

Akşam, 24.02.1943.

Akşam, 01.03.1943.

Akşam, 14.07.1954.

Cumhuriyet, 27.12.1936.

Cumhuriyet, 31.08.1946.

Cumhuriyet, 13.08.1948.

Cumhuriyet, 02.04.1969.

Cumhuriyet, 25.07.1970.

Cumhuriyet, 26.07.1970.

Cumhuriyet, 30.07.1970.

Cumhuriyet, 19.06.2015.

Hakimiyet-i Milliye, 24.10.1927.

Hürbilek, 24.04.1948.

Hürbilek, 24.07.1948.

Hürbilek, 09.10.1948.

Milliyet, 31.07.1970.

Ulus, 16.03.1947.

Ulus, 06.02. 1949.

Vakit, 01.11.1945.

Yeni Gazete, 11.09.1947.

Yeni Sabah, 05.08.1949.

Kitaplar

ABADAN UNAT, Nermin, **Kum Saatini İzlerken, İletişim Yayınları**, 2. Baskı, İstanbul 1998.

ÇUFALI, Mustafa, **Parlamento Tarihi-TBMM VIII. Dönem (1946-1950), III.Cilt**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2012.

FİŞEKÇİ, Oya, **Ankara Hukuk Fakültesi Öğretim Üye ve Yardımcıları Bibliyografyası 1925-1975**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1977.

ÖZTÜRK, Temurhan, **Ankara'nın Mülkiyesi 1936-2007**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 2007.

Makale

MEHMED Kemal, "Büyüklerle Alkış Tutmak...", **Cumhuriyet**, 05.07.1984, s.8.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, “Trabzon yolculuğu ve Karadeniz”, **Cumhuriyet**, 11.05.1970, s.4.

SELEK, Sabahattin, “Yeni kabine ve iş hayatı”, **Hürbilet**, 12.06.1948, s.1.

UZUN, Hakan, “Komünizm, Irkçılık ve İrtica ile mücadele: Milli Teseñüt Birliğı, Kuruluşu ve Faaliyetleri”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C.20, S.41, Güz 2020, ss.763-797.

ERGUN, Turgay, “Türkiye ve Orta Doğı Amme İdaresi Enstitüsü: Bir Örgütsel Gelişme Örnek Olayı”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.29, S.2, Haziran 1996, ss.3-18.

AYBAY, Rona, “Türkiye’nin insan hakları sicili bozuk”, **Cumhuriyet**, 24.03.1996, s.8.

KUBALI, Hüseyin Nail, “Kardeşim Tahsin Bekir”, **Cumhuriyet**, 21.08.1970, s.2.

MIHÇIOĞLU, Cemal, “Prof. Tahsin Bekir Balta’nın Ardından”, **Cumhuriyet**, 01.08.1970, s.2.